

ଏ ମୃଦୁତ ମାହିତେ ଉନ୍ନତିରେ ପ୍ରତିକା ଆଲୋଚନା କର । ଅଥ ଗୀତଗୋଟିଳ
କେବେ ଜୀବିତ କରୁ ତା କିମ୍ବା କର ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମୃଦୁତ ମାହିତେର କଣ୍ଠାଳି କିମ୍ବା ଉନ୍ନତି ବନ୍ଦା ବନ୍ଦା
ମାହିତେ ବିଶେଷତାର ଅଭିଭିତ୍ତି ହେଲେଛୁ, ତିନି ମୃଦୁତ ମାହିତେର କଣ୍ଠାଳି
ହେଲେଛୁ କାହାଲି କିମ୍ବା ତାର ଅଭିନ କେବେ କିମ୍ବା କରେନ୍ତିରେ
କାହାନେ ତାର ଓ କାହା ଅକାଶରେ ବନ୍ଦା ଓ ବନ୍ଦା କାହାଲି,
ଅବୁ ବନ୍ଦାଲି ଓ ବନ୍ଦା ମାହିତେ ତାର କିମ୍ବା ଉନ୍ନତି, ବନ୍ଦା କାହା
କାହାକୁ ଏହି ପୂର୍ବ ମୁଦ୍ରାରେ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ ମୁହଁର କୋମଳଙ୍ଗୁ ପାଦଲିଙ୍ଗିର କୋ
ବନ୍ଦା କାହା କ୍ରିତେ କୁଟିଲା ଅପ୍ରକାଶ କରେ କିମ୍ବାକୁ,

ଉନ୍ନତରେ ଜୀବିତରେ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କିମ୍ବା କାହାକୁ
- ଅଜିତ ପ୍ରତିକା ବାଜାରର କୁଟିଲା ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କିମ୍ବା କରେ କରେନ୍ତି
କିମ୍ବାକୁ ଆଲୋଚନା କାହାକୁ କାହାକୁ, ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ ପରିବହି ମୃଦୁତ ହେଲାକୁ
କାହାକୁମାତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କିମ୍ବା 'କାହାକୁ' ଏହି ସୀବିଷ୍ଟରମ୍ଭେ 'ଉନ୍ନତର କାହିଁ',
ପ୍ରକ୍ରିୟା କାହା ଜୀବିତ କାହା କରେନ୍ତି ମୃଦୁତ ହେଲାକୁ, ତା ହେଲେ
କରେନ୍ତି ପରିବହି ଆମ ତାର କାହା, ଉନ୍ନତରେ ପିତା କାହାକୁରେ, କାହା ବାମଦୟି
(ମାନୁଷରେ ବାର୍ଷିକାରୀ), ପାନୀ ପାନୀରୀ, କାହାକୁ ଏହି ବାଜାରର ପରିବହି
ଆମ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କାହାକୁ, ମୁହଁର ପାନୀରୀ କାହାକୁ ଉନ୍ନତ ଉନ୍ନତ
କିମ୍ବାକୁ, ପୁରୀ ମନ୍ଦିରରେ ଉନ୍ନତରକୁ ମହେଳ ଏହି ପାନୀରୀ କାହାକୁ
କାହିଁ ଏହି ପାନୀରୀ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କାହାକୁ, କାହିଁ କିମ୍ବାକୁ 'ପାନୀରୀ କବି କବି'
କାହାକୁ, ଏହି କାହାକୁ ଉନ୍ନତରେ କାହାକୁ, ଏହି କାହାକୁ ଉନ୍ନତରେ
କାହାକୁ ଏହି ମନ୍ଦିରରେ, କିମ୍ବାକୁ ଏହି ଗୀତଗୋଟିଳି
ମୃଦୁତ ମାହିତେ କିମ୍ବାକୁ ଉନ୍ନତ ଏହି ଏହା,

ବରନ୍ତୁ କାହା, ଗୀତଗୋଟିଳି କାହା ଏହାର ବାନ୍ଧମାନ ମରେ ହୁଅ, କାହିଁ ବାର୍ଷିକାରୀର
କୁଟିଲା ଏହାର କରେନ୍ତି କାହା, କମଳାଳି ଏହା ମାନୋଦ, ଦାରୁମାନୀ,
ଆଲୋଚନା, କଣ୍ଠାଳି, ମୁଖ୍ୟମୁଖ୍ୟମାନ, ମିଳିଦ ମୁଖ୍ୟମାନ, କୋଣାର୍କ
ପୁଣ୍ଡରିକାରୀ, ହିର୍ମଳ ହିର୍ମଳ, ନାଗବନ୍ଧାବାହନ, ଯିନିକୁ ଲକ୍ଷ୍ମିପାତି, ଝୁର୍ମି-
ବାବାରୀ ମରେ କାହିଁ ମୁଳ କାହିଁନୀ କିମ୍ବାକୁ କରେନ୍ତା, କାହାକୁ କାହାକୁ
ଆଥମେ ଆହେ ମାତ୍ରଗାଲା କାହାରେ କଲ୍ପାଳ, ଦଶବରାତ୍ର କ୍ଷାତ୍ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ,
ମୁଳ କାହାକୁ ଆହୁମୁ ଅପ୍ରକାଶ କାହାକୁରିଯେ, କଦମ୍ବ କାହା କାହାକୁରିଯେ
ଏହା କାହାକୁ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କାହାକୁ କାହାକୁରିଯେ କାହା କାହାକୁରିଯେ
ଅମାରମୁଖ୍ୟ ତିନି ମହିତ ମୁଖ୍ୟ କୁନ୍ତର ପାନ ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ
କିମ୍ବା ଆନନ୍ଦ କମତର କାହାକୁରିଯେ, ମହିତ ମୁଖ୍ୟ ଏହାର କୁନ୍ତର ନିତାନ୍ତ
କୁନ୍ତରମାନ ହେଲେ ପାନ କାହାକୁ, ତିନି ଏହା ଅପର ଅନ୍ତର୍ଦେଶେ କାହାକୁ
କାହାକୁ ଏହି ମହିତ କିମ୍ବା ଏହୋ ତିନି କାହାକୁ ମହିତ କାହାକୁରିଯେ ଏହା
କାହାକୁ ଏହି ମହିତ କିମ୍ବା ଏହୋ ତିନି କାହାକୁ ମହିତ କାହାକୁରିଯେ ଏହା

ନିତ୍ୟ ଅନୁକରେ ଲାଭିପାତ୍ର ହୁଏଥିଲୁଣ, ଏହି ଉଚ୍ଚଗାନ କୁଣ୍ଡଳ ଆମ୍ବାରୀ
ହୁଏ ଏହି ଅନ୍ଧିକେ ପାଠୀର ବୁଝିଛେ ତାର ଲାଭ ନିତ୍ୟ ଆମ୍ବାର
ଅଳ୍ପ । ଅନ୍ଧି ହିନ୍ଦେ ଏମେ ଦୂରାନ ସାରୀ କୃଷ୍ଣ-ଚିତ୍ତବ୍ସ ପମାଦ
ଅଳ୍ପ ଯେ ହୃଦୟରେ ଉଚ୍ଚବ୍ରତ ବୁଝିବ ହୃଦୟ ଉଚ୍ଚବ୍ରତ ଉଚିତ, ଏହିକେ
ହୃଦୟର ଅନ୍ତିକ୍ଷାର୍ଥ କାଳ ଜୀବିତ ଜୀବିତ ରୁହି ନିତ୍ୟ ଶୁଣି ହେବୁ-
ଚାହେବ ଏମନେ ବୁଝିଲୁଣ ହୃଦୟର ଚାହିଁ ଦେଖିବ ଥିଲେନ, କୁଣ୍ଡଳ
ବାବି ଅଣାତ ହେବ ଆମେ ଏବୁ ବୁଝିବିବିବୁଙ୍କରାବେ ଏମେ ଦୁଃଖର
ଦେଇଲାଜ୍ଞିତ ହୁଏ, ନିତ୍ୟ ଅନ୍ଧିକାର ହେବ ଅଥବା ତିର ଗଠିବ
ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟରେ କହେନ ନିତ୍ୟ ବୁଝିବ ଯବନ ଏହି କୋଦ ଦୀର୍ଘମୁଖୀ ହେବା
ନିତି ଶାନ୍ତିକ କହେ ହେବେ ପାତ୍ର କୌଣ୍ଡଳ ଥିଲେନ, ଏହି ଅନ୍ଧି ହୃଦୟର
ଶ୍ରୀମତିର ପଦ୍ମାବତ ରୂପ ଦେଖିଲେ ମନ୍ଦିର ଅନ୍ତରେ ହୁଏ
କ୍ଷେତ୍ରିତ ହିଁ ବୁଝିବାବେ, ହୁଏ ବୁଝିବ ବାନାଙ୍କରେ ଅଧିକି
ହେବ ବାଲେନ —

“ଶ୍ରୀଗବ୍ରାମିକଳମ୍
ଦେହି ପଦପଲ୍ଲେ
ମମକ୍ଷିବିମିଳନମ୍
ଶୁଦାବମ୍” ?

୩

ହୃଦୟର ଏହି ଆଚିନ୍ତନ ପୂର୍ବର ମଜଳ ଦେଲା ହେଲେ ଗାଁଯ ଅମନ୍ତରୁହୁ-
କହେନ: ତିମି ହୃଦୟରେ ପାହି କହେ ଅମେ କହେନ କବ୍ୟରୁହେ, ଦୀର୍ଘ
ଅନ୍ଧିକାର ଅନ୍ଧାର ଦେଇଯେବ ମିଳି ମମନ୍ତର ହୁଏ,

କିନ୍ତୁ ଅନୁଭିମୂଳର କବ୍ୟ, ମୁଗ ମୁଗ ବିଦେ ଏହି କବ୍ୟ କବିତାରୁହୁ-
ଅଳ୍ପା ନିରାଳେ କହେ ଆମନ୍ତର ଅନେକହେ ଏହି କବ୍ୟର ଲୋକିକହିବାରେ
ଆଶ୍ୟକ ବଲେ ଅନ୍ଧିତ କହେଇନ, ଆହାର ଓବଣୀଯ ମାହିତୀ
ଶୀତଜୋବିଲ ଅନ୍ଧିକାର ହିମରତ୍ନ ଆଜାର ଅମନ୍ତର ଅନ୍ଧିତ, ଆହାର
ଜାହୁ ଏହି କବ୍ୟ ଦୁଃଖାତି ଦିଗୁ ଦେଖେବ ବାହା ରହି କବେ ଚାଲାଇ,
ଯାହିଁଥାର ଏହିକାଳ ଦିଗୁ ଦେଖେବ ଶୁଣ୍ଟର ଆଶ୍ୟକ ଯାନନ୍ଦନ ମାରି
ଦିଚାବେ ଏହି ମଣ୍ଡଘେରବର କାହା, ହୃଦୟରବୀର ମନ୍ତ୍ର ଦିଲ୍ଲେ କବି.
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଚାରୀ ଦେଖିବାରେ ଅନ୍ଧିକାରିତ କାହେଇନ, କିମ୍ବା କାହେଇନ
କବ୍ୟରାଜେ ଏହି କାହା ଅତି ମୁଣ୍ଡର, ଲଭ-ମୁଲାଲିତ ପରିମାତ୍ରିତ ଏ
ଅନ୍ଧିକାରିତା, ଏହ ବନ୍ଦ ଶୁଣ୍ଟରବରମ, ଏହ କବେ କାମଦିକରମର
ଦର୍ଶକ ଅନ୍ଧିତ, କବି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକରେଣ —

“ ସଦି ଶବ୍ଦି ଅମନ୍ତର ଉଠି ମୁଣ୍ଡ ମନ୍ତର
ସଦି ବିଲାମ କାମାମୁଣ୍ଡରୁହିଲମ
ମୁଣ୍ଡର କାମନାକୁ ପଦାଳିତ
ଶୁଣ୍ଡ ଓହ ଦିମନ୍ଦର ଅନ୍ଧିତାର

ମଦି ଥିଲି ମୁଣ୍ଡରେ କନନେ ମନ୍ଦର କହିଲେ ତାହିଁ ସଦି ବିଲାମକାମନ୍ଦର
କୋତୁଳ ଥାଇ ତରେ ଭୂତଦରକାରୀର ମୁଣ୍ଡର କମଳକାଳ ମନ୍ଦରାମି
କାହା କହାର,

অর্থাৎ এই জগতে হিন্দু ধর্মবন্ধু অস্তি এই জগতে অধ্যয়নে সহায় করে, অধ্যয়ন পরিষ্কৃত রূপে ও চর্চার ভিত্তি জগত, তিনি আপোর্গিবকে সুলভের কৃপ ও বচনের শীমান্ত নাড়ে করে অভ্যাসী রয়েছেন, এস্তে জগতের অস্তি ও ছন্দ অসমুক্তার দাবি করে পাঠে, গীত-
জ্ঞানিদের অস্তি পিচার করে অথবে ল'মেন ও পাঠে পিক্কল
জ্ঞানের মুক্তি করে আছেন যে গীতজ্ঞানিদের পদ্ধতিতের অধ্যা-
ছন্দ ও অঙ্গুশুপ্রাণীর মুক্তি অপ্রাপ্যস্থের প্রক্রিয়া প্রয়োগ কৌশলকু-
শ্য হয়, গীতজ্ঞানিদের ছন্দের মুক্তি যে অপ্রাপ্যস্থের অধ্যা-
বৃক্ষের ও বন্ধু-কৰ্মসূচী, ইন্দ্র বন্ধু এবং বৃক্ষ, কৰ্মসূচী ও
স্মৃতি প্রতি অঙ্গুশুপ্রাণী প্রস্তুত স্থান উৎসুকি করিতে —

“পতি পতেজে পিচার পাঠে জাতিতের দ্বিপ্রয়োগম,
বৃক্ষতে শয়নম্, মচকিত নয়নম্
পশ্যতি তু পন্তুমন্ম,”

এই ছন্দের মুক্তি আরীন রাজুলাল সুব অনুবন্ধিত হয়, জেনেগেনে
সমালোচনে মতে গীতজ্ঞানিদের জান্মদণ্ড অথবে অপ্রাপ্যস্থে
অথবা আরীন রাজুলাল বাবুর উপরে উপরে পড়োর্জীকালে প্রেরণাক্ষেত্রে
প্রস্তুত অনুবন্ধ করে আঁচ ১২৩।

গীতজ্ঞানিদের জেনেগাতীভূত বচন এই নিয়ে—
পাচিত্তদের মুক্তি মতাদের আচে, এই বচনাদিতে কবি অমন এক
ত্যাঙ্গিতে রাজুলাল রাজু স্পষ্টস্তুত মাহিতে স্মরণে অধিনৰ,
কবি নিয়ে গীতজ্ঞানিদের ‘প্রযুক্তি’ বচনের আবক্ষ অভিপ্রায় মজবুত
প্রক্রিয়া ‘বৃহাত্তর’, অভিপ্রায়ে এবং করে করে আবক্ষ, অবক্ষ করে
করে করে করে করে করে করে করে করে করে করে করে করে করে
বৃক্ষ কুণ্ডলী প্রক্রিয়া প্রক্রিয়া প্রক্রিয়া প্রক্রিয়া প্রক্রিয়া
প্রক্রিয়া — কৃষ্ণস্বরূপ, তু বৃহাত্তরাতি বিশ্বালতা ও কোচিপুর অভাব
গীতজ্ঞানিদের বৃহাত্তর উরু দেখতে পারেনি, এই কারণে ক্ষণীয়তা
স্মৃতিতে নিয়ে উঠতানি রূপ।

বাবুর এই কারণে ‘গীতজ্ঞানিতি’ বাবুর দিব্যের,
কৃহিনিয়ম গোপ্য আচে, ‘বাবুলিয়া নাচগীতি’ বচনে,
পিক্কল ও লোকির মতে আচি ‘অসেব’ গীতীভূত বচন,
এন শ্রোতৃসার পাত্র ক্ষেত্র ক্ষেত্র ক্ষেত্র ‘বাবু’ বাবুর দিব্যের,

আবীর্ণ বাবুলোচনের মুক্তি অব্যুপকুল সুত্রের
বাবু আবিষ্ঠে ‘নাচ’ অবক্ষ রচনের, ক: নীরুবৃক্ষের দৃশ্য অনুবৰ্ত্তী
‘গীতজ্ঞ’ রচনে,

আচ পাচাত্ত বাবুলোচনের এই নাচার্চি রচনা প্রমাণ করে গীত-
জ্ঞানিদের জেনে অভিবিত্ত বচন বীরি অনুস্থলন করে উফনি,
বাবুলোচনা কৃষ্ণ-কৃষ্ণতা, গীতি অস্তিতা, বৰ্ণ পীরতা স্বত্ত্বে দেশিক্ষা
বিলম্বিত প্রজনন উরু রচনা।

୨। ଶାକୁଳା ମାହିରେ ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀରେ ପ୍ରଯୋଗ :

ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀରେ ଅଣେବେ ଏବେଳା ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀ ଉପରେ ଅଣେବେ ଅଣେବେ
ଅଣେବେ ଶାକୁଳା ମାହିରେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମର୍ମାଚିଲି ଓ ଦୁଇଟା ପାଦାଚି, ଶାକୁଳା
ମାହିରେ ମଧ୍ୟରେ ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀରେ ଅଣେବେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରକ୍ଷଣାବୀର୍ଣ୍ଣା, ଆହେ ଏହି
ମଧ୍ୟରେ ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀରେ ଅଣେବେ ଏବେଳା ଶୀଘ୍ରଜୀବିନୀରେ ଅଣେବେ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଣେବେ ଗତ,

୭ କାଲିଦାମେୟର ନାଟ୍‌ପ୍ରତିଭା

ଅନ୍ଧକୁଳ ମାହିତ୍ୟର ମହାକବି ଡ ନାଟ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ କୁମା କାଲିଦାମେୟର ସମ୍ମର୍ମ
ପ୍ରତିଭା ବିବୁଲ, ବୀରିଦ୍ଵମାର୍ଯ୍ୟ କାଲିଦାମେୟର ଅନ୍ଧକୁଳ ମାହିତ୍ୟର ଲୋକ
ଜହିର ମୂର୍ଖଦା ଦିମ୍ବେଚ୍ଛୁର, କାଲିଦାମେୟ ଜଗ ଓ ନାଟ୍‌କ ଦାଶୀ ବିଦେଶୀ
ମମାର୍ଥ ହମେଣ୍ଠେ, ଆମଦା ଏଥାନେ ତାର ବୃତ୍ତି ପିନ୍ଧମାନି ନାଟ୍‌କ
ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କର,

କାଲିଦାମେୟ ପଥମ ନାଟ୍‌କ ମାଲବିଜନ୍ମିତି

ନାଟ୍‌କଟି ପଥମକେ ଖିଳୁଣ୍ଡ; ପ୍ରଥମ ଉତ୍ସବ ଉପଲବ୍ଧେ ଉତ୍ସମିନିତି
ଅନ୍ଧମ ଅଭିନିତ ହବୁଛିଲ, ନାଟ୍‌କରେ କାହିଁନିତି ନାମମୂଳ ଜୀବିତାବିଳି
ଦୁଇ ବୃତ୍ତରେ, ଗାନ୍ଧାରୀ ବାଟି ଅନ୍ଧମ ରମ୍ଭନ୍ କାଳିଦାମେୟ, ଅବେ ଲାହୁର
ଶୁଣ୍ଡ ବୃତ୍ତରେ ମଗରିଗାତ୍ର ପ୍ରସ୍ଥମିତ୍ରେ ଦୁଆ ଅଗ୍ନିମିତ୍ର ଅନ୍ଧ ନାଥିଙ୍କ
ବିଦ୍ରୋହ କନ୍ୟା ମାଲବିଜନ, ମାଲବିଜନ ଅନ୍ଧକୁଳମେ ଅବେ ଶର୍ଵ ରୈମ୍ୟଦେହ
ଦ୍ୱାରା ଅପର୍ବତ ହେବୁ ମଗରିଗାତ୍ର ପାତ୍ରାନୀ ସାହିତୀର କାହେ ଯାନ୍ତିଯଳାତ
କହେନ, ପାତ୍ରାନୀର ମାଲବିଜନ ଶିଳନନ୍ଦପୁନ୍ ଦେହେ ମହାବୀର
ଶାହିତୀ ନାଟ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ ଗନ୍ଧାମେୟ କାହେ ତାର ଅଭିନ୍ୟା କୁନ୍ତୁମଦି ଶିଳନନ୍ଦ
ବୃତ୍ତରୁ କହେନ, ଏହି ଅମୂର ଦୁଲବୀ ପାତ୍ରାନୀର ସପଦ୍ଧ ବାଜାର
ଦୁଇବେ ଆମାଲେ ବାହ୍ୟ ଚାହୀ କହେନ, କିନ୍ତୁ ବାଦ୍ୟାବିବ ଶିଳନନ୍ଦ
ଅକିତ୍ତ ମହାବୀର ଓ ତାର ପାତ୍ରାନୀର ପଥ ଛବିତେ ଅଗ୍ନିମିତ୍ର
ମାଲବିଜନ ତ୍ରି ଦେହେ ଦୁଷ୍କ ହନ ଅନ୍ଧ ତାର ମଙ୍ଗେ ମାହାର କୁରାର
ଏହି ବୃତ୍ତର ହେବେ କହେନ, ଏତଃପର ମଲ୍ଲ ମହୀ ଶିଳନନ୍ଦକ ଗୋତମେ
ଦେଶରେ ଦେତରେ ମାହାର ମମୁତ ହେବୁ, କିନ୍ତୁ ମିଳନେ ପଥେ ନାନା
ବାରୀ ରମଣ୍ତିତ ହେବୁ; ଏବେ ଏବେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦୁଲି ଓ କୌମାଳେ ମଧ୍ୟ
ବାରୀ ଅପମାରିତ ହେବୁ, ପଥମ ଅଛେ କାହିଁନୀର ଦ୍ଵାରା ହେବୁ
ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ମାଲବିଜନ ଓ କୌମିଳି ଅଛୁତ ପାତ୍ରାନୀ ଦେତରେ
ହେବୁ, କୌମିଳି ଉତ୍ସମ୍ଭବ ଚର୍ଚ ପାତ୍ର ମନ୍ଦ୍ୟମିତ୍ର ପରମମର୍ମେହି ମାଲବିଜନ,
ଏହି ପାତ୍ରାନୀ ଏତନି ରଜାପର ବାହ୍ୟ ହେବୁଛିଲ, ଏହେମହୀ କୁନ୍ତିକ
ଦେଶେ କାନ୍ଦାରୀ ରୁ ମହାବୀର. ଅଗ୍ନିମିତ୍ରେ ଦୁଆ ରୂପିତ୍ର ମିଳୁତିରେ
ଯୁଦ୍ଧନଦେହ ପରାଣ୍ତି କହେ ପିତାମହ ଶୁଶ୍ରୁତିରେ ଅଶ୍ୟମେହେ ହେବୁ
ଏହୀର ଜୀବେତେ, ଅତେବର ଏଥାନ ଯନ୍ତ୍ର ମମାକ୍ତ କହା ହେବ, ଏହି ହେବୁ
କୁନ୍ତ ବାହ୍ୟ ବିଶେଷ କହେ ଦୁଆରେ ଦେଶର ଦେଶର ଗାତିର ସାହିତୀ
ଦେଶରୀର ମମୁତ ମିଳେ ମାଲବିଜନରେ ଶାମୀର ହାତ ମମାକ୍ତ କୁନ୍ତ,
ଏହେତେବେ ମିଳନେ ମର୍ଯ୍ୟଦିଯେ ନାଟ୍‌କରେ ପାତ୍ରମମାତ୍ର ହେବେତେ, ଏହି
ନାଟ୍‌କରେ କହେବେଟି ଦୀର୍ଘ - ପୁଷ୍ପମିତ୍ର, ଅଗ୍ନିମିତ୍ର, ଓ ରୂପିତ୍ର ପତ୍ର-
ହାମିତ ଦୁଆ ହେବେଟି ଶୁଦ୍ଧି, କାହିଁନୀ ବସନେ ବାଜିକାରେ ଦର୍ଶତ
ମନ୍ଦରୀଯ, ଏହୀର ଚାରିତିନ ଓ ବାଜ ଅନ୍ତଃପୁରର ପିଲାମାତ୍ରେ
ଓ ରୋଗାମ୍ବିତିର ତ୍ରି ବାନାରେତେ କାଲିଦାମେୟ ନେପୁଣ୍ୟର ପାତ୍ରାନୀ
ପାତ୍ରମା ହେବୁ, ରାଜୀ ଅଗ୍ନିମିତ୍ର, ରାମୀ ସାହିତୀ ଓ ରେବାରୀ ଏହି
ମାଲବିଜନ ଚବିତର ଦୀର୍ଘ ଓ ହେବେତେ ହେବେତେ ଏହି ନାଟ୍‌କେ,
ଅଗ୍ନିମିତ୍ର ସାହିତୀ ଲାଲିତ ନାମକ, ରଜୋମାନେ କୁନ୍ତିରେ ତାର ଚାରି ଗଢା,
ମାଲବିଜନ ଅନ୍ତଃ ତିନି ତାରେ ବାଜିକାରେ ଏହୀର ପାତ୍ରମାତ୍ର ହେବୁ-
କୁନ୍ତ ରମ୍ଭନ୍ମିତି-

କଥେ ତିନି ହିଂସା ପରି, ବୀବିନୀଙ୍କ ଇଶ୍ଵରତୀ ଛାଟେ ବିପକ୍ଷିତର୍ମୀ ଚାହିଁ, ବୀବିନୀ ଦୀର୍ଘ ଓ ଗମ୍ଭୀର, ଇଶ୍ଵରତୀ ରାଜି ଅତ୍ୟ ଧ୍ୱନିଶୁଦ୍ଧମୀ, ଅରେ ନାଟକେ ଜ୍ଞାନିଦାନ ବିଦ୍ୱାଳେ ଚାହିଁଲେ ଉତ୍ସବଦାନ କହେଥିଲା ହିମଲୀ ରଙ୍ଗକୁ ବିଦ୍ୱାଳ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେମେତ ଅର୍ଥମୁକ୍ତ, ମାନବିଜ୍ଞାନ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଶୀଳ ଅନ୍ଧରେ ପାବିଚିତ୍ର ବାଟୁକାର କହେଥିଲେ ଦିବେଶେନ, ତାର ରାଜ୍ୟରେ ତାର ରଙ୍ଗକୀ ହିମଲୀଙ୍କ ପାବିଚିତ୍ର ଜ୍ଞାନି କହେଥିଲେ କହେଥିଲେ, ମେଦି-ର ବୀବିନୀଙ୍କ ହୁଏ କହେଥିଲେ ଏଣୁ ମାନବିଜ୍ଞାନ ଅତିମରାହୁଦ୍ୱାରିମୀଳ କହେ ହୁଲୋଟେଣ ନୌରତେ ମୁଲାମେ ବାଟୁଗୁମ୍ଭାନ୍ତି ଓ ଶକ୍ତିନୀୟ, ଅରେ ରାଜ୍ୟକିଳେ କହେଥିଲେ ଏଣେ ହୃଦୟରେ ମୁଖମାତ୍ର କାହାର କହେଥିଲେ କହେଥିଲେ ମନ କଥିଲେ ହେଲା ହେବେ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବନ୍ଦଫର୍ମ କାହାର କହିବେବେ ଯୁଦ୍ଧବିନ୍ଦୀ ଓ ମହାବ୍ରତ ପାବିଚିତ୍ର, ଅଜାନୀନ କାହାର ଅନ୍ତଃ ପୁରୁଷ ବିଲାମମ୍ବ ଶୀଘ୍ରର ଅତି ଗ୍ରଜ୍ୟ, ମରଦିତେବେହେ ହିଚାର କବଳେପରେ ଲାକାରିକେ ଜ୍ଞାନିଦାନେ ଏକଟି ଆର୍ଯ୍ୟ ବାହ୍ୟରଚନା ହିମାରେ ମର୍ମିନା ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର,

ଜ୍ଞାନିଦାନେ ହିତୀଯ ମାଟିକ ବିଦ୍ୱାଳମୋରମୀ ଅଟିଲୁ ପଥାଟିକ ବିକ୍ରିତ, ଏଣୁ କୌଦିତ ମାରିଲୁ ଆଶ୍ରମ ଓ ପୁରାନେ ପୁରୁଷ ପୁରାନେ ଓ ଉତ୍ସର୍ଗ ଦ୍ୱାରାରେଣ୍ଟ ଅରମମୁଳ ବାଟି, ଅରମ୍ଭ କାହିଁ ଅନ୍ତରେ ଓ ଚାହିଁ ପିରନ ଜ୍ଞାନିଦାନେ ବିଦ୍ୱାଳମୋରମୀ ନାହାନ୍ତି ଅମାମାନ୍ତ ହେବେ କୌଦିତ ନିଷ୍ଠାପା,

ଶିର ଅର୍ଦ୍ଧାର କାହାର ପରିଶୀଳନାମ ଗିରିଛିଲେମ, କେବୀର ମମ୍ବ କହିନିଦାନୁମ ଆହେ ଅନ୍ତରେନ କହେବେ, ମେହେ ମମ୍ବ ଅବ୍ୟାକ୍ରମ ମୂର୍ଖ-ମୂର୍ଖ କହେ ହିବାହିଲେନ, ଅକାଶମ୍ଭାଷ କାହିଁଜୁଣ୍ଡିଲୁକୁ ଆହେ ଶୁଣେ ତିନି ଅମୁର ନାହିଁଲା କାହିଁକିଲୁ ହେବେ ତାର ମଧ୍ୟଦେଶ କାହେ କୌଦିତ ଦିଲେନ, ଏବେ କୌନ୍ତାହୁରେହେ କାହିଁ ଏ ପୁରାନୁଗ୍ରହ ପରମପଦରେ ଏତି ଅନୁଭବ ଅଭ୍ୟ ପରମ, ଅବେବେ ଅନ୍ତର୍ବାସ ଏନିଦିନ ହୁଏ ହେବେ ଏହାକାହିଁ ମୁହଁର ବିହର ଗେନେତ ଆହେ ମନ ପରେ ଥାଏବେ ବାହ୍ୟର କାହେ, ଏନିଦିନ ପୁରାନେ ନିଜବାଟେ ଫିରେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସର୍ଗ ଚିତ୍ରମ୍ ବିହର ଭାବେନ, ବ୍ୟାପାର ଉତ୍ସର୍ଗର ବାନୀ ମରାଦେଶୀର ହୁଏକି ଆଶ୍ରମ କହେ ଏଣୁ ତିନି ଅନୁଭବାନ କହେ ବ୍ୟାପାର ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଅବମତ କ୍ଷାତ୍ରିନୀର କାହେ, ରାତେ ନାହେ ବିବା କାହେ ବ୍ୟାପାର ଅନ୍ତର୍ବାସ ହେବେ ଥାଏନ୍ତିଥି, ଅଦିକେ ମୁହଁରେ ଦେବତାକାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁଯିବ୍ୟାହୁରୁ, ମାର୍ଜିତ ନାହିଁଯି ପୁରିଜୀବି ଅନିନ୍ଦ୍ୟ କହେବେ ଗିରେ ପୁରାନୁଗ୍ରହ ପରମ ଗର୍ବବାହିର ମୁହଁର ଉତ୍ସର୍ଗମ୍ଭେତ୍ତା କୁହାନ୍ତ କୌଦିତ ଗିତ୍ର ପୁରାନୁଗ୍ରହ କହେ ଅଭିଜାପ ଦିନ, ଦେବତାକୁ ହେଲୁ ଅଭ୍ୟ ପରିଶୀଳିତ ଏତି ଅନୁଭବାନତ ରଖେନ — “ଆହ ଆତି ହୁଏ ଅନୁଭବାନିର କହେ ପୁରାନୁଗ୍ରହ ଆମାର ମୁହଁରୁ କହେଯି; ଆହ ଉପରାନ ଆମ ଆମା କାର୍ତ୍ତରୁ”, ଅଭ୍ୟର ମରଦିନରେ ଏବେ କୌନ୍ତାହୁରେ ବ୍ୟାହ କହେ ଏତିନି ହେବେତୁ ଆହ ମର୍ମିନ ପରମ କହେବେ,

ଅହାରେ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଦୀର୍ଘ ଅଭିଜ୍ଞାପ ବ୍ୟାକରଣ ହେଁ ଦେଖି ଦେଖି, ତାରେ
 କଥା ବୁଝିଲା-ମନ୍ଦ୍ରାନେର ଅଧିକ ପାଇଁ ଫୁଲାଯା ଉଚ୍ଚଶୀଳ ସ୍ଵର୍ଗ ହିଂକରି ଥାଏ,
 କୃତୀତ ଓ ଛୁର୍ବ ଅଛି ଏଣୀ ହାତ ଅଭିଜ୍ଞାପିତାମୟ ଛଣୀ ବହୁତେ ଉଚ୍ଚଶୀଳ
 ହୁଏ ମହିମା ମୁଖ୍ୟରେ ପାରତୀ ଛଣୀ ଭାଷା ଗୋଟେ /ଅମାଗ୍ରଦେବ-
 ଦୈତ୍ୟ ବୁଝୁ ପାବିତାଲାର ଆହୁ ଶ୍ରୀ ରାଜୁ ପୁରୁଷଙ୍କ ଉଚ୍ଚଶୀଳ
 ଦୟମେ ବିଶ୍ଵ ଦିନେ କଳାମଣିହେବେ ଗନ୍ଧମନ୍ଦନ ରନେ ଥାଏ, ମେଘନା
 ମନ୍ଦାକିନୀ-ତୀରେ ଏହି ନିର୍ମାର୍ଥ କଣ୍ଠର ଅଭିରତ୍ୟ ହାତି ଅଛି
 ହୁଲେ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଅଭିଜ୍ଞାପ ହେଁ ବୁଝୁରେ ପାବିତାଲା କବେ ହୁମରଣ
 ଅବେଳା କବେ, କିନ୍ତୁ ବିବୁଦ୍ଧ କାତିକେନ୍ତୁ ସଂରକ୍ଷିତ ଅର୍ଥ ରନେ
 ପ୍ରୀତୋହେ ଅବେଳା ନିଖିଳ ହିଲା, ଖଣ୍ଡେ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ରନେ ଅବେଳା କବୁଦ୍ଧ
 ଅଭେ ଅତୀଥ ପାବିତା ରବେଳା, ଅଦିକେ ତାଳେ ଦୟତତ ନା ଦେଖେ
 ବୁଝୁ ପୁରୁଷଙ୍କ ପାଇଁ ମହା ରେୟ ଗୋଲେନ, ମମଜୁ ଛୁର୍ବ ଅଛି
 ବିହେ ଉତ୍ସତ ବୁଝୁରେ ରାମପଲାକ୍ଷ୍ମୀକ୍ଷିତ ପାବିତାନ, ଏମନିତାରେ
 ବୁଝୁରେ ବୁଝୁରେ ୨୧୯ ତାର ନାତରେ ପଦଳ ଏହି ବୁଝୁରନ ମନୀ, ଥାରେ
 ତିନି 'ବୁଝୁରମ୍ଭାନ୍ତି' ରେବେ ଦେଖାଇ ଦିନ୍ତ ଚିନ କବେ ଅବେଳା ରଫଳେ
 ଦିତେ ଉତ୍ସତ ରେୟରିଲେନ, ମହାର ଦେବୁରାମୀ ହଲ- "ଏହି ହଳଟ ମନ୍ତ୍ର
 ହାବା ହୁଅ ତୋମା ହାବାନୋ ପ୍ରିୟାରେ କିମ୍ବର ପାବେ" ରାଜୀ ବୁଝୁରେ
 ରନେ ଅବେଳା କବେ ଏ ମନୀ ହାତ ଏକଟି ପୁଷ୍ପ ବିହିନ ଲାହେ
 ଯନ୍ତ୍ର କବୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ନିକଟ ବାଲିକାରେ କିମ୍ବର ଦେଖାଲେନ,
 ପଞ୍ଚମ ଅଛୁ ହେଲେନ ଉପମ୍ବୁର୍ବେ, ଏହି ଅଛୁ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଜାତାରୁ
 ମନ୍ଦାନ୍ତ ମତେ ରାଜ୍ୟ ପାବିତା ରହେ, କିନ୍ତୁ ବୁଝୁରେ ମନ କିମ୍ବଦ୍ଦ-
 ଅନ୍ତର୍ମାୟ ବିଦ୍ୟାକତତର ହେଁ ପଦେନ, ଅଛୁ ରାଜ୍ୟମାଧ୍ୟ କାବ୍ୟରେ
 ଆବିର୍ତ୍ତର ରହେ, ତିନି ଦାନାନ ରାଜ୍ୟରେ ପୁରୁଷରେ ଅପ୍ରାଗ୍ରହ-
 କାହାରେ ନିର୍ମର୍ଦ୍ଦ କହେଇନ ଏହି ପୁରୁଷରେ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ମହିମାରେ
 ଦ୍ୱାରାନ୍ତର ରହେ ପାରଦର୍ଶ ରଳେ ଦିଶିଯେଇନ,

ଏହି ନାହିଁରେ କାଲିଦାମ ରଦେପୁରାନ ଓ ପ୍ରାଚିତ
 ଲୋକରେ ଥେବେ କ୍ରମାନ୍ତ ମୁଦ୍ରାରେ କାଲିଦାମ-
 ତାଳେ ଅନିବ କବେ ତୁଳେଇନ, ଏହିକବେ ଛୁର୍ବ ଅଛି କାଲିଦାମରେ
 ଅପ୍ରାଗ୍ରହ ହୁଅଛି, ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଆବେଳାକ୍ଷିତ କ୍ରମାନ୍ତରେ, ପୁରୁଷରେ ବିହେରେ
 ଉତ୍ସତ ଆମାଦେବ ବନ୍ଦମର୍ଦ୍ଦ ଘର୍ଷି କବେ, କିଷ୍ମାରିତେ ଏହି ଗିରି-
 ଉତ୍ସତ ହଳଟ, ଏହିରେ ମୁଖୀରେ ଗୁଲିକ ଅଗ୍ରତ ମୁହଁର ଓ ସମ୍ମ-
 ଉପମ୍ବୁର୍ବେ, ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଚାହିଁର ନା ଆହୁ ମହାରେ ମନ୍ଦାନ୍ତ, ନା
 ଅଛୁ ମାତୃକର ଜୋତର, ଏକନାମିନୀ ଉଚ୍ଚଶୀଳ ଅପ୍ରାଗ୍ରହ କୁଳେହେ
 ଚିତ୍ରିତ, ମେତେବୁନ୍ଦାୟ, ପାଞ୍ଜାମୀର ଚାହିଁର ଏହାର ମାନ୍ଦିରରେ
 ଉଠେଇ, ଅଛୁତ ବନ୍ଦାତ୍ତ୍ଵ କାଲିଦାମ ଓ ଚମତକର ଉଚ୍ଚଶୀଳରେ
 ପାବିତା ଦିନ୍ଦେଇନ,

ଓଡ଼ିଆର ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଲାଲିଦାମ୍ ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ମାସ ଏହା ମନ୍ଦିର ହେବେ
ପାଇଁ ନାହିଁବଳା, ଏହି ଲାଲିଦାମ୍ ହାତରୁ ଲାଲିଦାମ୍ ବିଶ୍ୱାସିତ
ଅମ୍ବ ମୂରଳାଡ କବେଳେ, ଏହି ନାହିଁବଳା ଲାଲିଦାମ୍ ଚମଦକଣ୍ଠିରୀ
ଛଳନାଶକ୍ରି ଓ ଚିତ୍ତଶବ୍ଦିର ପାଇଁ ଏହି ଦିନିବାର,

ଓଡ଼ିଆର ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ମାତ୍ର ଏହା ବିଜ୍ଞାପକ୍ଷି
ଶ୍ଵରଙ୍ଗ ନାହିଁ, ଲାଲିଦାମ୍ ଉପରେ ଅଛେବି ଏମକଣ କେବେଳେ ବିଶ୍ୱାସ
ଅବୁଧୀ, ଅଥବା ଆହୋକେ ଅବ୍ୟାପ କିମ୍ବା, କିମ୍ବା ଆହୁମାତ୍ରି,
ଭୂତିଭ ଶ୍ଵରଙ୍ଗରେଣ୍ଟାଙ୍କ, ଚିତ୍ତଶବ୍ଦିର ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍, ମାତ୍ରମ୍ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍,
ଅଗ୍ରଭୂତମ୍, କିମ୍ବା ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ବିଶ୍ୱାସ, ମାତ୍ରମ୍ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍
ଅହ ଏହ ନାମ ଇତ୍ଯା ପେଟି ଦୂରପିନ୍ଦା,

ଅଥବା ଅଛେ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ଵରଙ୍ଗନ୍ତର ମୁଖ୍ୟମାତ୍ର
ତଥୋରିନ ଆଗମନ ମେହନେ ଅବ୍ୟାପ ଦର୍ଶନେ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଓ ଶ୍ଵରଙ୍ଗ
ପରମିତାକୁ ପ୍ରାପିତାକୁ ହେ, ହିନ୍ଦୀ ଏହା ମାତ୍ର ଅନନ୍ତ
ଅଭିଗତି ଦେଖିଲା ହେବେଲେ, ଦ୍ୱାରା ଆଗମେ ପ୍ରତିବିଦ୍ୟାକୀ ବାହ୍ୟରେ
ଦମନ କରିବ ଦିନ ମେହନେ ହେବେ ରଖିଲା, ଉତୀମ ଅଛେ ଶ୍ଵରଙ୍ଗ-
ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ରତ୍ନରେ, ଚିତ୍ତଶବ୍ଦି ଚିତ୍ତଶବ୍ଦି ବିଶ୍ୱାସ
ଅତି ଶୁରୁକାର ଅଭିଜାପ ଏବଂ ମହାପି କରେବ ଆଗମନ ଓ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍
ପାତିର୍ବେଳେ ରେଖନ କା ହେବେଲେ, ଏହି ଏହା ଶ୍ଵରଙ୍ଗର ମାତ୍ରମେ
ହେ ଅଭିଗତି ମମନ୍ତ ଚିତ୍ରି ହେବେଲେ ବିଶ୍ୱାସିତେ ଅକ୍ଷ୍ୟ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ
କରେ, ପଞ୍ଚମ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶ୍ଵରଙ୍ଗ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଅଗ୍ରଭୂତମ୍
ପର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଅନ୍ତିମ ଦମନ କରିବ ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଅଭିଗତି
ତଥୋରିନ ଆଗମନ, କିମ୍ବା ଏହା କାହିଁମାତ୍ର ଆଗମନ ହେବେଲେ,
ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ରାତ୍ମକ ଦେଖିଲୁ ଅଭିଗ୍ରହିତ ବା ଅଭିଜାପ ହେବେଲେ ଏହା
ଦ୍ୱାରା ହିତ ଥିଲୁ, ଅଭିଗ୍ରହିତ ଦମନ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ଵରଙ୍ଗର
ଦେଖିଲୁ ଏହି ଏହା ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ କରିବେ ଦ୍ୱାରା ଦେଖିଲୁ ହେଲେ
ପରମ, ମାତ୍ରମ୍ ଏହା ଦମନକୁ ଶ୍ଵରଙ୍ଗ କୁଳି କରିଲୁଛି ଦେଖିଲୁ
ମାତ୍ର ଅଗ୍ରଭୂତମ୍ ହେଲୁ କାହିଁକିମ୍ବା ତଥୋରିନ ଆଗମନ ପର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଲୁ
ମାତ୍ରମେବନ୍ତ ପୁନ୍ର ମନ୍ଦିରନ ମାତ୍ର ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ରାତ୍ମକ ମତ୍ତ ନିରାକୃତ
ମୁନପିନ୍ଦା ହୋଇଲା,

ଅଭିଜାପ ହୋଇପୁଲା, ଲାଲିଦାମ୍ ହେଲୁ
ମାତ୍ରମେବ ଶ୍ଵରଙ୍ଗର ଆମ ନାହିଁକିମ୍ବା ବିଦ୍ୟାନୀ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ
ମହାକାଳ ହେବେଲୁ ଦେଖିଲୁ କାହିଁକି ଆମ ଓ କାହିଁକି ଏହିଲେ
ଲାଲିଦାମ୍ ମେଲିକିତ୍ତାର ଆବିନ୍ଦନ ଦିଲେଲୁ, କରାରାମର କରାରାମ
ଆଭିଜାପର ଅମ୍ବଗାର ମିଳିଲା, ମର କାହିଁକି ଅମ୍ବଗାର ଏହି
ଲାଲିଦାମ୍ ଦ୍ୱାରା ଚାହିଁଲେ କହିଲା କହିଲା, ଶ୍ଵାକ୍ଷରମ୍ ଚାହିଁଲା

ବିଭିନ୍ନ ଯୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ, ମହାଭାରତେ ଶକ୍ତିଲାଭ ରାଜ୍ୟାଚିନୀ ଓ ଚିନ୍ତା -
ବୁଦ୍ଧ ମମନୀ, କାଳିଦାୟେ ଶକ୍ତିଲା ଅର୍ପଣୀୟ, ମହା ଓ ବନ୍ଦରୁଷର
ଇମ୍ଫଟ ଚକ୍ରଚିହ୍ନରେ କାଳିଦାୟର ବିକର୍ଷଣ ଆଶ୍ରିତରେ ପାହିଛି ଓ କ୍ଷେତ୍ର
କରେ ଧୂଳାହେତ, ଏ ଲ୍ୟାଙ୍କନାଥଙ୍କର ଚକ୍ରର ଉତ୍ସବ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହାଚକ୍ରର
ଦ୍ଵାରା କାଳିଦାୟେ କ୍ଷୁଦ୍ରି କମା ନଥା, ରମାଯୀ ଓ କନ୍ଦୁର ରହ୍ୟ
ପାଲିତା କୁଞ୍ଜ ଶକ୍ତିଲାର ଅନ୍ତର ମହାଦେଵର କ୍ଷେତ୍ର-ମହାର ଓ ବେଳେ
ବିଜୃତେ କିମ୍ବା କାଳିଦାୟର ପାଦରେ, କୁଞ୍ଜ ପାଦରେ କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧି କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର
ପାଦରେ କାଳିଦାୟର ପାଦରେ, କୁଞ୍ଜର ପାଦରେ,

ମାଲାରୀ ମାଝର

ମାଲାରୀ ମାଝର ନାଟକେ ନାୟକ ନାଯିକା ରାନ୍ଧୁଗତ ପ୍ରମାଣ
ଦେଖିବା ପାଇଲା ପ୍ରେମ ସ୍ଥାନ ଅବିଜ୍ଞାନ କରିଲେତ ଅଧିକ ଅନ୍ତର ହିତିମ ଓ କୌଣସି ଅଭିଭବ
ବୁଦ୍ଧର ଅରତାରାଜା ଅର୍ପଣାତିର କୁତ୍ରକୁ ପାହିଚାଲନ, ଅରନ୍ତରେ ତିନି କ୍ଷାମଚାରୀ ଓ କୁ
ମାର୍ଦିନାର ଚିନ୍ତା ମୁଲାକାନ ଅଥ କିମ୍ବା ମୋହାର୍ଯ୍ୟରେ କେମ୍ବାପିତ କରେଲୁଣ, କମ୍ବେ ମନେ
ହେଲା କୁତ୍ରକୁ ମୁହଁକୁ ଦେଖିଲୁଣି, କୁତ୍ରକୁ କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି
କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି କାନ୍ଦିଲୁଣି